

Roodkapje, Doornroosje, Hans en Grietje: worden ze niet opgegeten, dan worden ze wel opgesloten. Best heftig voor een kind. Sommige ouders lezen daarom liever helemaal geen sprookjes voor. Waarom zijn die oude verhalen soms zo eng en wat kun je daar als ouder mee?

Tekst: Petra Schouten Illustratie: Ingrid van Willenswaard

Sprookje voorlezen... lekker slapen?

“Jager, breng het kind naar het bos en dood haar,” roept de boze koningin. Geboeid luisteren je kinderen naar de sprookjes-cd die de jongste vorig jaar voor haar verjaardag kreeg. Ze kunnen de verhaaltjes intussen dromen, maar zodra jullie in de auto zitten, moet de cd op. “Nu!” flitst het door je hoofd en iets te hard zeg je: “Kijk eens meiden, paardjes!” Even zijn ze afgeleid, net lang genoeg. Ze horen niet het stuk waarin de jager als bewijs Sneeuwitjes hart uit haar lijf moet snijden. De eerste keer dat je – als moeder – een boek van de Gebroeders Grimm openslaat, geloof je je ogen niet: staat dat er echt? Veel ‘jonge’ ouders weten niet meer dat originele sprookjes vaak vol staan met enge details. Soms kiezen ze daarom liever voor moderne versies, waarin kinderen niet worden vetgemest, meegelokt, verminkt, opgegeten of achtergelaten.

SNEL HET VERHAAL VERANDEREN

Zonde, vindt kinderboekenschrijver Jacques Vriens. Hij schreef de sprookjesboeken ‘Oh, mijn lieve Augustijn’ en ‘Grootmoeders grote oren’. Jacques: “In sprookjes zit alles wat je

later in je leven kunt meemaken: jaloezie en liefde, blijdschap en verdriet, geboorte en dood, vriendschap en haat, angst, hebzucht en eenzaamheid. De verhaaltjes hebben ook een boodschap: bijvoorbeeld dat je altijd goed naar je moeder moet luisteren. Of niet met vreemde mannen moet meegaan. Natuurlijk kan je kind ook veel leren van moderne versies, maar rondom de oerverhalen, want dat zijn sprookjes, hangt iets magisch. Alles kan: dieren die praten, goede feeën die een pompoen omtoveren tot een koets... De verbeelding van je kind wordt enorm aan het werk gezet.” Dat neemt niet weg dat Jacques sommige stukken van Grimm te heftig vindt. “Maar aan de opbouw valt helaas niet veel te veranderen, want als je dat doet, is het sprookje lang zo sterk niet meer.”

Marije Opstelten (38), moeder van Frederiek (5) en Britta (7) en juf van groep 3 vindt sprookjes voorlezen bij de opvoeding horen, maar is zelf geen fan van Grimm: “De oerverhalen vind ik grof en hard: Roodkapje die wordt opgegeten, de jager die de buik van de wolf openmaakt, er stenen in doet en hem in een put gooit. Het mag best iets minder. Als ik de inhoud vergelijk >

‘Dat Hans en Grietje in het bos werden achtergelaten, vond ik zo gemeen’

met televisieprogramma's waarvan ik liever niet heb dat mijn dochters ze zien, vind ik dat wat er in sprookjes gebeurt vaak nog veel akeliger." Hoewel ook pedagoog en ontwikkelingscoach Marit Langedijk-van der Pruik geen fan is van sprookjes, wil ze haar kinderen de verhaaltjes niet ontzeggen: "Het zo'n cultuurding." Maar de eerste keer dat ze haar dochters Hans en Grietje voorlas, merkte ze dat ze het niet uit haar mond kreeg dat broer en zus door hun ouders in het bos werden achtergelaten. Marit: "Ik vond het zo gemeen van die ouders, dus maakte ik er al lezend van dat Hans en Grietje samen gingen wandelen en toen verdwaalden. Jonge kinderen kunnen fantasie en werkelijkheid nog niet goed scheiden. Pas vanaf een jaar of 6 begrijpen ze dat sprookjes verzonnen zijn, dat huisjes van snoep en giftige appels niet bestaan."

PIKANTE DETAILS

Waarom zijn veel sprookjes eigenlijk zo eng? "Vroeger waren deze verhalen helemaal niet bedoeld voor kinderen," zegt Jacques. "Begin achttiende eeuw konden weinig mensen lezen. Om zich te vermaken, luisterden volwassenen graag naar legendes en verzonnen verhalen. Fransman Charles Perrault was zo'n verhalenverteller. Hij schreef zijn verzinsels op en noemde het boek 'Sprookjes van Moeder de Gans.' In veel van zijn verhalen zitten geweld en zelfs seksuele toespelingen. Zo gaat 'Ezelsvel' over een koning die verliefd is op zijn dochter en niet van haar kan afblijven. En wordt 'Le petit Chaperon Rouge' - de Franse Roodkapje - 'besprongen' door de wolf. Tegenwoordig *not done*, maar driehonderd jaar geleden smulden mensen ervan." Een sprookje was vooral

bedoeld om levenslessen over te brengen.

Het leert je kind bijvoorbeeld dat kwaad soms in anderen of juist in hemzelf zit, maar ook dat het goede overwint.

Waarom zitten er in sprookjes tegenwoordig geen pikante details meer, zoals vroeger? Sprookjesdeskundige en docent cultuurwetenschap Hans Ester: "Om de verhalen van de Gebroeders Grimm geschikt te maken voor de hele familie, werden ze door Duitse letterkundigen wat netter gemaakt. In het geval van Roodkapje veranderde de boodschap van 'Meisje, ga niet met vreemde mannen mee, want dan verlies je je eer' in 'Meisje, luister altijd naar je moeder en houd je aan de regels.'" Dat in de herschreven versie wel nog steeds veel enge dingen staan, komt volgens Hans doordat de maatschappij vroeger veel harder was: "Begin negentiende eeuw werden kinderen niet zo beschermd opgevoed als nu. De wreedheden hebben een functie. Zoals de wolf uit Roodkapje, die stenen in zijn buik krijgt en in de put wordt gegooid. Kinderen leren daaruit dat slecht gedrag gevolgen heeft."

DE ECHTE HANS EN GRIETJE

"Natuurlijk is het belangrijk om kinderen normen en waarden bij te brengen door sprookjes," vindt pedagoog Marit. "Toch denk ik dat je ook op zoek kunt naar andere boeken met een boodschap. Waarom dit soort verhalen voorlezen als er ook minder agressieve boeken zijn? Ook Kikker (kinderboekjes van de inmiddels overleden Max Veldhuijs, red.) leert kinderen omgaan met het leven en alle dingen die daarbij horen. Die verhalen zijn ook spannend en hebben telkens een thema, bijvoorbeeld dat

het helemaal niet erg is om anders te zijn."

Marije leest haar dochters om dezelfde reden graag voor uit Kikker: "Bij ons thuis is Kikker helemaal 'in'. Zelfs Britte, die in groep 3 zit, pakt de boekjes graag uit de kast. Afgelopen week las ze 'Kikker is verliefd' voor aan Frederiek. Met een tekening en geplukte bloemen probeerde de hoofdpersoon Eend voor zich te winnen. Het verhaal eindigt met de zin: 'Liefde kent geen grenzen.' Niet echt makkelijk voor een kind van 7, maar als ik mijn oudste daarna wijsneuzerig tegen haar zusje hoor zeggen dat kikkers en eenden gewoon verliefd op elkaar kunnen worden, denk ik: ze begrijpt de boodschap wél."

VERHAAL ACHTER HET SNOEPHUISJE

Ook Yvonne (45), moeder van Sem (5) kijkt liever of er ook andere mogelijkheden zijn voor verhalen met een moraal. "Ik was zelf een jaar of 8 toen een familielid een sprookje voorlas waar ik echt van schrok. Het ging over een jongetje van wie zijn vingers werden afgeknipt. Het is 38 jaar geleden, maar ik ben het nooit vergeten. Dat wil ik Sem niet aandoen. Disney heeft een hele reeks met sprookjesboeken uitgegeven. De verhaaltjes zijn anders dan het origineel, maar toch lees ik dat liever voor. Omdat hij van griezelen houdt, kreeg Sem laatst van zijn oma een sprookjesboek op rijm. De 'echte' Hans en Grietje ging erin als zoete koek, zelfs het stukje waarin de kinderen de heks in de oven gooien. Ook tijdens het verhaal van Roodkapje gaf hij geen krimp. Totdat ik hem twee nachten geleden huilend aan mijn bed had staan: 'Mama, dat verhaaltje van die wolf vond ik toch niet zo leuk.' Het sprookjesboek staat nu weer in de kast, ik probeer het over

een tijdje nog wel een keer. Want eigenlijk zijn de verhalen heel onschuldig: het goede is mooi, het slechte lelijk. Alles komt altijd weer op z'n pootjes terecht."

Sprookjes horen toch een beetje bij het cultureel erfgoed, zegt ook Yvonne. "Het zou toch wat zijn dat een kind in de Efteling niet het verhaal kent achter het huisje van snoep..."

Dus toch maar sprookjes voorlezen? Het al eerder genoemde 'Oh mijn lieve Augustijn' van Jacques Vriens vindt moeder en onderwijzeres Marije een goed sprookjesboek. Ze heeft het kort geleden nog voorgelezen aan haar klas. Jacques: "Ik bleef vroeger bij het vertellen altijd zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke versie. Werd het te spannend, dan maakte ik een grapje. Zo zwerft in mijn boek ook mijn prins uit Rapunzel - nadat hij door de heks uit de toren is gegooid en met zijn gezicht in de prikkelbosjes is gevallen - jarenlang met zijn blindengeleidepaard door het land. De meeste kinderen liggen dan meteen in een deuk en vergeten daardoor dat de prins rondliep met doornen in zijn ogen." Voor ouders die echt de oorspronkelijke sprookjes willen voorlezen, heeft Marit een tip. "Kijk goed naar je kind. Wat kan hij aan, wat begrijpt hij? En hoe verwerkt hij het? Dat verschilt per kind. Als je 8-jarige dochter nogal snel bang is, lees haar dan geen boeken voor over heksen en wolven. En dat ze nog lang en gelukkig leven, het happy end, dat is ook belangrijk. Jacques: "Merk je dat je kind het toch te spannend vindt, zeg gerust tussendoor dat het goed afloopt. Als een kind lekker in zijn vel zit, zal hij zich geen zorgen maken dat hij tijdens het wandelen wordt achtergelaten in het bos." ■

‘Kijk goed naar je kind. Wat kan hij aan? En hoe verwerkt hij het?’